

საქართველოს აგროტურისტული ბაზრის პოტენციალის შეფასება (კახეთის მაგალითზე)

თამარ ლაზარიაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასისტენტ პროფესორი

საქართველოში აგროტურისტულ ბაზარს განვითარების მნიშვნელოვანი პოტენციალი აქვს, აგროსასურსათო პროდუქტებზე მოსახლეობის ზრდის ტენდენცია კიდევ უფრო აქტიურს ხდის ამ სფეროს განვითარებისადმი ინტერესს და მნიშვნელობას.

სტატიაში შესწავლილია აგროტურისტული ბაზრის პოტენციალი კახეთის რეგიონში, გამოვლენილია აგროტურიზმის განვითარების შესაძლებლობები, შესწავლილია ბაზრის განვითარების ხელშემშლელი ფაქტორები, შეფასებულია სახელმწიფოს როლი აგროტურიზმის განვითარებაში, შესაბამისი მეთოდების გამოყენებით ნაჩვენებია აგროტურისტული პროდუქტების წარმოების ზრდის სტიმულირების ბერკეტები. ნარომში შემუშავებულია აგროტურისტული ბაზრის განვითარების ეკონომიკური, სამართლებრივი და ორგანიზაციული მექანიზმები.

ნაშრომში გაკეთებულია დასკვნები აგროტურისტული ბაზრის განვითარების ტენდენციებისა შესახებ, შემოთავაზებულია რეკომენდაციები პოსტპანდემიურ პერიოდში ამ ბაზრის პოტენციური შესაძლებლობების ეფექტიანი გამოყენების გზებზე.

საკვანძო სიტყვები: აგროტურისტული ბაზარი, ბაზრის განვითარების ტენდენცია, აგროსასურსათო წარმოება, ბაზრის პოტენციალი.

საქართველო ოდითგანვე აგრარული ქვეყანაა. ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანია აგრობიზნესის განვითარება. მდიდარი კულტურული თუ აგრარული მემკვიდრეობა, მრავალფეროვანი ტრადიციები და სოფლის ყოფა-ცხოვრება აგროტურიზმის განვითარების შესანიშნავი საფუძველია. აღნიშნულ მოსაზრებას ამყარებს ის გარემოებაც, რომ ქვეყანა ხასიათდება კარგი ბუნებრივ-ეკონომიკური პირობებით, რაც, თავის მხრივ, განსაკუთრებულ გავლენას იქონიებს სოფლის მეურნეობის განვითარების მიმართულებით. სასურველია სახელმწიფოს მხრიდან შემუშავდეს შესაბამისი პროექტები, ნახალისდეს აგრობიზნესის სფეროს საქმიანობები, შეიქმნას სასაწყობო მეურნეობები. აგრობიზნესის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი ქვეყანაში აგროდაზღვევის განვითარებაა. ეს მნიშვნელოვნად შეამცირებს აგროსფეროში არსებულ რისკებს და ხელს შეუწყობს აგრარული სექტორის დაკრედიტების მოცულობის ზრდას.¹

ქვეყნის თითოეულ რეგიონს გამოარჩევს საკუთარი, განსაკუთრებული ადატ-ნესები და სოფლის მეურნეობის პროდუქტის წარმოების თავისებურებანი. კახეთის ბუნებრივი მრავალფეროვნება ქმნის აგროტურიზმის განვითარების შესაძლებლობას ყველა მუნიციპალიტეტში. ისტორიული ძეგლების ტერიტორიული კონცენტრაცია, მეღვინეობის კერები, ბუნებრივი რესურსები, კულტურულ-ისტორიული მემკვიდრეობა და გეოგრაფიული მდებარეობა რეგიონში ტურიზმის განვითარების

¹ თ. ლაზარიაშვილი., აგრობიზნესის განვითარების შემაფერხებელი ფაქტორები და მათი დაძლევის გზები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „ეროვნული ეკონომიკების მდგრადი განვითარების აქტიური პრობლემები“, პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, თბილისი, 10-11 ივლისი, 2015

რების უდიდეს პოტენციალს განაპირობებს. შესაბამისად, დღის წესრიგში დგება მომსახურების სფეროს განვითარება, რათა შეიქმნას ტურიზმის განვითარების ფუნდამენტური საფუძველი.

ასევე, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ აგროტურიზმის განვითარების მიმართულებით კახეთს გააჩნია მთელი რიგი რეგიონალური უპირატესობები. მაგალითად, ისეთი ტრადიციული დარგები, როგორიცაა: მევენახეობა, მეღვინეობა, ტრადიციული კურკოვანი კულტურები და სხვა. თუმცა, პარარელურად, მნიშვნელოვანია ახალი კულტურების განვითარების ხელშეწყობა. საყოველთაოდ აღიარებული ფაქტია, რომ კახეთს ღვინის ტურიზმის განვითარების მხრივ საკმაოდ დიდი პოტენციალი გააჩნია, რომლის რეალიზების პირველი ელემენტები უკვე სახეზეა. ამავდროულად, შესაძლებელია ეკოტურისტული ობიექტების განვითარება, როგორც დაცული ტერიტორიების ფარგლებში, ასევე მათ მიღმა. აღნიშნული პოლიტიკის განხორციელება ადგილობრივი მოსახლეობისათვის შექმნის დამატებით შემოსავლის წყაროს მიღების შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე, იკვეთება აგროტურიზმის განვითარების მნიშვნელოვნება როგორც ქვეყნის, ასევე კახეთის რეგიონალურ დონეზე.

აგროტურიზმი და მისი განვითარების შესაძლებლობები კახეთის რეგიონში

მიმდინარე პერიოდში, მსოფლიო ტურიზმის დღის წესრიგში მთავარ საკითხს ტურიზმის გადაზრება წარმოადგენს. კაცობრიობის ისტორიაში ახალ სიმაღლეზე ადის პროგრესისა და განვითარების პროცესი. ბოლო წლებში საქართველოში აგროტურიზმის ზრდის ტენდენციები შედარებით გამოიკვეთა, თუმცა, ზრდის ტემპები დაბალია და საკმარისი არ არის მდგრადი სასურსათო უზრუნველყოფის მისაღწევად.¹

ამ ფონზე, იზრდება გლობალური მოთხოვნა აგროტურიზმზე, მისი სპეციფიკურობიდან გამომდინარე. ამიტომ, მნიშვნელოვანია ვპახუხობდეთ საერთაშორისო ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებს და ხელი შევუწყოთ მოცემული სექტორის განვითარებას, როგორც ქვეყნის, ასევე რეგიონალურ დონეზე.

თავდაპირველად, იმისათვის, რომ შეგვექმნას ზოგადი წარმოდგენა, რა საბაზისო მაჩვენებელზე ვიმყოფებით აგროტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით, განვიხილოთ ტურისტების საერთო რაოდენობა და მათი ვიზიტის განხორციელების ძირითადი მიზნები (იხ. გრაფიკი 1).

გრაფიკი 1.

ტურისტების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება ვიზიტის მიზნის მიხედვით, ათასი კაცი (საქსტატი)²

დასვენება, გართობა, მეგობრების/ნათესა რეკრეაცია	მეგობრების/ნათესა ვიზიტის მონახულება	მკურნალობა, გაჯანსაღება	შოპინგი	ტრანზიტი სხვა ქვეყანაში გადასასვლელად	პროფესიული/ეკონომიკური საქმიანობა	სხვა	სულ	
2015	137.3	103.1	18.7	41.5	82.9	47.4	7.1	438.0
2016	152.2	104.5	17.1	42.2	82.0	45.5	6.0	449.4
2017	203.9	120.2	14.6	51.6	97.8	44.3	7.8	540.2
2018	256.3	121.9	16.4	41.5	99.1	52.0	13.0	600.3
2019	280.0	122.4	11.3	43.6	103.6	69.3	13.5	643.8

¹ Kharaisvili E. Challenges for sustainable food security in Georgia, XV EAAE Congress in Parma: Towards Sustainable Agri-Food Systems: Balancing between Markets and Society, Parma, Italy, 29 August – 1 September 2017.

² საქართველოში ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელებასთან დაკავშირებული რისკების თავიდან აცილების მიზნით, საქსტატის უცხოელ ვიზიტორთა სტატისტიკური გამოკვლევის სავსე სამუშაოები დროებით შეჩერებული იყო. შესაბამისად, 2020 წლის II კვარტალიდან 2021 წლის IV კვარტალის ჩათვლით მონაცემები არ არის ხელმისაწვდომი.

როგორც გრაფიკიდან ჩანს, ტურისტების საერთო რაოდენობა 2015-2019 წლის პერიოდისათვის ზრდადია (Covid 19-ის პანდემიამ 2020-2021 წელს ტურიზმის შეფერხება/შეჩერება განაპირობა, ამიტომ მოცემული პერიოდი არ არის განხილული). შესაბამისად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ტურიზმის მსოფლიო ბაზარზე იზრდება საქართველოთი დაინტერესების მაჩვენებელი. საყურადღებოა ის ფაქტიც, რომ ტურისტთა მესამედი ძირითადად შემოდის დასვენება, გართობისა და რეკრეაციის მიზნით. აგროტურიზმის განვითარება კი სწორედ მოცემული სეგმენტის ზრდის დამატებით საშუალებას წარმოადგენს.

ამ ფონზე, საინტერესოა კახეთის რეგიონის კონკურენტული მდგომარეობა სხვა რეგიონებთან მიმართებაში. ამ მიზნით, განვიხილოთ ტურისტების განაწილება რეგიონების მიხედვით (იხ. გრაფიკი 2).

გრაფიკი 2.

ტურისტების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მონახულებული რეგიონების მიხედვით, ათასი კაცი (საქსტატი)¹

	თბილისი	აჭარის ა/რ	იმერეთი	კახეთი	მცხეთა-მთიანეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი	სხვა რეგიონები	სულ
2015 წელი	194.1	131.0	11.7	24.3	43.0	33.7	80.4	23.7	541.9
2016 წელი	211.9	139.3	20.5	29.5	60.8	43.1	86.8	28.0	619.7
2017 წელი	258.2	159.9	28.4	42.0	91.1	60.6	100.3	38.8	779.3
2018 წელი	302.0	175.4	28.8	49.5	112.3	47.0	95.8	40.1	851.0
2019 წელი	342.0	189.1	30.4	40.8	105.8	41.5	106.2	46.5	902.3

როგორც გრაფიკი გვიჩვენებს, ვიზიტები ძირითადად ხორციელდება თბილისში, აჭარასა და მცხეთა-მთიანეთში. მათთან მიმართებით დაბალია კახეთის რეგიონის მაჩვენებელი. იგი შეადგენს 40.8 ათას კაცს. აღნიშნული სტატისტიკური მონაცემიც კი ცხადყოფს, რომ რეგიონის პოტენციალიდან გამომდინარე აუცილებელია ტურიზმის, კერძოდ კი აგროტურიზმის განვითარება. მსოფლიო გამოცდილებით დადასტურებულია, რომ სახელმწიფო უდიდეს როლს ასრულებს აგროტურიზმის განვითარებაში. მაგალითად, სახელმწიფო ლებულობს პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს აგროტურიზმის, როგორც მომსახურების სფეროს შესახებ, ასევე, სახელმწიფო ახორციელებს აგროტურიზმისათვის ორგანიზაციულ მხარდაჭერას სოციალური სტრუქტურების შექმნის სახით, სახელმწიფოს შესაბამისი სტრუქტურები ქმნიან აგროტურიზმის სუბიექტთა გაერთიანებებს ამ სექტორისათვის მონაცემთა ბაზის შექმნისა და მართვისათვის, ახდენენ აგროტურიზმის სამართლებრივ, ინფორმაციულ და სარეკლამო უზრუნველყოფას, ახორციელებენ აგროტურიზმის ფინანსურ მხარდაჭერას შეღავათიანი დაკრედიტებისა და დოტაციების სისტემების საშუალებით, ქმნიან ფერმერთა სპეციალური გადასამზადებელ კურსებს ან პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებს აგროტურიზმით დაინტერესებული პირებისათვის ცოდნის მისაწოდებლად და სხვა.

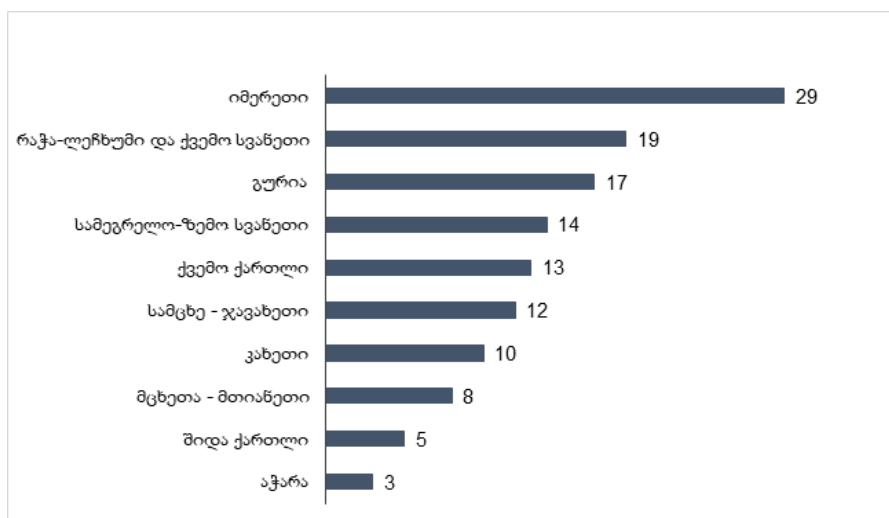
საყურადღებოა, რომ მთავრობამ აგროტურიზმის განვითარების შესახებ კანონი ცოტა ხნის წინ შეიმუშავა. იმის გამო, რომ გასული წლების განმავლობაში არ არსებობდა შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზა, საქართველოში არ არის განვითარებული აგროტურისტული ბაზარი. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ინფორმაციულ ბაზაზე დაყ-

¹ საქართველოში ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელებასთან დაკავშირებული რისკების თავიდან აცილების მიზნით, საქსტატის უცხოელ ვიზიტორთა სტატისტიკური გამოკვლევის სავსე სამუშაოები დროებით შეჩერებული იყო. შესაბამისად, 2020 წლის II კვარტალიდან 2021 წლის IV კვარტალის ჩათვლით მონაცემები არ არის ხელმისაწვდომი.

რდნობით, მხოლოდ 16 ფერმერული მეურნეობა სთავაზობს ტურისტებს ღამის გათენებასა და აგროტურისტულ მომსახურებას. ეს უკანასკნელი მოიცავს: როველში მონაწილეობას, ჩურჩხელების ამოვლებას, ყველის ამოყვანას, ყურძნის დანურვას და სხვა. ამასთან, დამატებით 130 სანარმოა დაინტერესებული იმით, რომ მომხმარებლებს შესთავაზონ აგროტურისტული მომსახურება, რაც ბაზრის განვითარების კარგ პერსპექტივას ქმნის. მათი 22 % მდებარეობს იმერეთში, 15 % – რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთში, 13 % კი გურიაში (იხ. გრაფიკი 3).

გრაფიკი 3.

აგროტურიზმით დაინტერესებული სანარმოების რაოდენობა რეგიონების მიხედვით (გალდავა მ., ცინცაბაძე ჯ., მოლაშვილი ნ., 2020)

აგროტურიზმით დაინტერესების მაჩვენებელი შედარებით დაბალია კახეთის რეგიონში, მაგრამ სანყისი ეტაპისათვის 10 სანარმოს დაინტერესებამაც შეიძლება ითამაშოს მნიშვნელოვანი როლი აგროტურიზმის განვითარებაში.

აღსანიშნავია, რომ აგროტურისტული ობიექტების რაოდენობის ოფიციალური სტატისტიკა არ არსებობს, ვინაიდან გასული პერიოდის განმავლობაში ოფიციალურად არ იყო განსაზღვრული აგროტურისტული ობიექტი.

ამჟამად, აგროტურიზმის განვითარების მიზნით, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD) და გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (FAO) არიან შემდეგი ადგილობრივი ორგანიზაციების პარტნიორები: საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, ბიოლოგიურ მეურნეობათა ასოციაცია „ელკანა“ და საქართველოს ფერმერთა ასოციაცია. აღნიშნული წარმოადგენს მნიშვნელოვან შესაძლებლობას აგროტურიზმის განვითარებისათვის, როგორც ქვეყნის, ასევე კახეთის რეგიონისათვის.

როგორც აღვნიშნეთ, კახეთის უნიკალური ბუნებრივი პირობები განაპირობებს მის კონკურენტუნარიანობას ტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით. მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ რეგიონში მდებარეობს დაცული ტერიტორიები (ვაშლოვანის, თუშეთის, ბანარა-ბაბანეურისა და ლაგოდეხის), რომელნიც დამატებით მოიზიდავენ ტურისტებს ეკო და სათავგადასავლო მიმართულებით. ეტაპობრივად ვითარდება აგროტურიზმის პირობებიც, რაც კახეთში უპირველესად ღვინის ტურიზმის მიმართულებას მიიღებს. ამ მიმართულებით განსავითარებლად კახეთს გააჩნია კარგი

სასტარტო პირობები, ვინაიდან ცენტრალურმა მთავრობამაც ბოლო პერიოდში მნიშვნელოვანი სამუშაოები ჩაატარა რეგიონის ისტორიული იერსახის აღსადგენად.

აგროტურიზმის განვითარების გამოწვევები

დასაწყისშივე აღვნიშნოთ, რომ აგროტურისტული გარემო სოციო-ეკონომიკური მოთხოვნილებების რთული კომპლექსია. აგროსანარმოო ძალების ზრდა და ბუნებრივ გარემოზე მოქმედი ტურისტულ-რეკრეაციული ზეგავლენა წარმოშობს როგორც დადებით, ასევე უარყოფით ცვლილებებს.

2002 წელს საქართველოში იმყოფებოდა ევროსაბჭოს ექსპერტთა ჯგუფი, რომელიც მუშაობდა ანგარიშზე ქართული ურბანული კულტურისა და ტურიზმის პოლიტიკის შესახებ. მათ მიერ წარმოდგენილ რეკომენდაციებში მწვავედ წარმოჩნდა მთიანი და მაღალმთიანი ტერიტორიების, ლანდშაფტური მინათსარგებლობის მიზნობრივი დანიშნულების, ეკოკულტურისა და აგროტურისტული მეურნეობების პოლიტიკის არასწორი მართვის პრობლემა. მოცემული საკითხი ამ დრომდე წარმოადგენს გამომწვევას და გარკვეულწილად, აფერხებს აგროტურიზმის განვითარებას.

გამომწვევათა რიგს, ასევე, მიეკუთვნება მაღალი ხარისხის საგზაო რუკის, მრავალფეროვანი პროდუქტებისა და სერვისების განვითარება ქვეყანაში, რაც ადგილობრივ აგროტურიზმს უფრო მიმზიდველსა და კონკურენტუნარიანს გახდის, ხოლო მის გამოცდილებებს – დასამახსოვრებელს.

აგროტურიზმის განვითარების პროცესი ავტომატურად მოიაზრებს მცირე ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობას. უდაოა, მისი ეკონომიკური მნიშვნელობა. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია მოცემულ სექტორში ფინანსური ინვესტიციების განხორციელება. აღნიშნულიც შესაძლებელია განხილულ იქნას, როგორც გამომწვევა, ვინაიდან ქვეყნას არ გააჩნია სტაბილური საინვესტიციო გარემო, სადაც უცხოელი ინვესტორები მასშტაბური სახის პროექტებს განახორციელებენ.

ამ და სხვა მნიშვნელოვანი გამომწვევების აღმოფხვრა ან მაქსიმალური შეზღუდვა სამომავლოდ ხელს შეუწყობს როგორც საქართველოს, ასევე კახეთის რეგიონის აგროტურიზმის სექტორის განვითარებას. აღნიშნული კი, თავის მხრივ, პოზიტიურად აისახება ქვეყნის საერთო ეკონომიკურ სურათზე.

დასკვნა და რეკომენდაციები

გლობალური მასშტაბით აგროტურიზმის მიმართ ინტერესი მუდმივად იზრდება, რასაც მოწმობს ევროპის ტურისტული ბაზრის შესწავლა. მისი საერთაშორისო ხასიათი სულ უფრო ფართოვდება, რაც იმის საფუძველს იძლევა, რომ სოფლები თავისი უნიკალური თვისებებით, სტუმარმასპინძლობითა და წეს-ჩვეულებებით ადგილს დაიმკვიდრებენ მსოფლიო აგროტურისტულ ბაზარზე. ამასთან საქართველოსთვის ამ მიმართულებით განვითარება პრიორიტეტულია, რადგან ტურიზმის ამ სახეობის სისტემაში მოქცევა მსგავსი განვითარებადი ეკონომიკის მქონე სახელმწიფოსათვის იოლია და შედარებით ნაკლებ ფინანსურ ხარჯებთანაა დაკავშირებული.

აგროტურიზმის განვითარება კახეთის რეგიონში, მრავალი მიზნობრივი ამოცანის გადაწყვეტას მოითხოვს, რამაც საბოლოო ჯამში უნდა შექმნას აგროტურიზმის ერთიანი, ცენტრალიზირებული სისტემა და სამსახური, რომლის წარმატებული რეალიზაციაც აამაღლებს ქვეყნის ეკონომიკურ და სოციალურ პოტენციალს. მიზანშეწონილია ტურიზმისა და მასთან დაკავშირებული დარგების მდგრადი განვითარებისათვის რეგულირება საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით.

ნებით წარიმართოს, განსაკუთრებით საგადასახადო თვალსაზრისით. უპირველესად მხედველობაში გვაქვს გარემოს დაცვითი ღონისძიებების ეფექტიანად წარმართვა ეკოგადასახადების საშუალებით. აღნიშნულ გადასახადებს არაერთი სახელმწიფო იყენებს, შედეგად კი ახალისებს ინოვაციურობას.

ეკო-გადასახადების (eco-taxes) გამოყენების შემთხვევაში ეკონომიკური აგენტები ცდილობენ ახალ და უფრო ეკოლოგიურად სუფთა მეთოდების დანერგვას. კონკრეტულად კი გადასახადები მიზანმიმართულია ეკო-ინვესტიციების წახალისებისაკენ და ხელს უწყობს ენერჯისა და ნყლის ეფექტიან გამოყენებას, მავნე ზეგავლენის შემცირებას და სხვა¹.

აგროტურიზმის განვითარებისათვის აუცილებელია შემდეგი სახის რეკომენდაციების გათვალისწინება:

- ✓ აგროტურიზმის პრიორიტეტულ მიმართულებად გამოცხადება;
- ✓ აგროტურიზმის მიმართულებით ინვესტიციების განხორციელება;
- ✓ ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრების ფართო ქსელის შექმნა;
- ✓ ტურიზმის უსაფრთხოების დაცვა, მონესრიგებული საბანკო და სადაზღვევო სისტემის შექმნა;
- ✓ თანამედროვე საინფორმაციო ტექნოლოგიების აქტიური გამოყენება;
- ✓ აგროტურიზმის მიმართულებით აქტიური არასამთავრობო სექტორი და სხვა.

ამ და სხვა რეკომენდაციების გათვალისწინება ხელს შეუწყობს აგროტურიზმის სამომავლოდ განვითარებას.

ლიტერატურა:

1. გალდავა მ., ცინცაბაძე ჯ., მოლაშვილი ნ. (2020), „აგროტურიზმი საქართველოში“ – <https://iset-pi.ge/ka/blog/82-agroturizmi-sakartveloshi>;
2. კახეთის რეგიონების განვითარების სტრატეგია 2014-2021 – https://www.gov.ge/files/275_38368_341843_136617.09.13%E2%80%931.pdf;
3. ლაზარიაშვილი თ. (2015), აგრობიზნესის განვითარების შემაფერხებელი ფაქტორები და მათი დაძლევის გზები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია „ეროვნული ეკონომიკების მდგრადი განვითარების აქტუალური პრობლემები“, პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, თბილისი;
4. მაზიაშვილი ნ. (2016), „საქართველოს აგროტურისტული პერსპექტივები და საერთაშორისო ტურისტული ბაზრის მოთხოვნები“;
5. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, უცხოელ ვიზიტორთა სტატისტიკა - <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/102/utskhoel-vizitorta-statistika>;
6. ტურიზმის რეგულირება (2017), გვ. 26. http://tourisminstitute.ge/files/attach/tourism_regulation.pdf
7. ხარატიშვილი ლ. (2020), „საქართველოს აგროტურისტული ბაზრის პოტენციალის შეფასება და ანალიზი“ – <https://info.parliament.ge/file/1/BillPackageContent/29136>;
8. FAO in Georgia (2021), Article ‘Georgia eyes becoming a sustainable agritourism destination’. Article retrieved from – <https://www.fao.org/georgia/news/detail-events/en/c/1460929/>;

¹ ტურიზმის რეგულირება (2017), გვ. 26. http://tourisminstitute.ge/files/attach/tourism_regulation.pdf

9. Kharaishvili E. (2017), *Challenges for sustainable food security in Georgia*, XV EAAE Congress in Parma: Towards Sustainable Agri-Food Systems: Balancing between Markets and Society, Parma, Italy;
10. Kharaishvili E., Lazariashvili T., Natsvlishvili I. (2019), *Agro Tourism for Economic Development of Related Sectors and Sustainable Well-being (Case of Georgia)*. BORDERS WITHOUT BORDERS: Systemic frameworks and their applications for sustainable well-being in the global era. 6th Business Systems Laboratory International Symposium. UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI PAVIA– pp. 200-202.

Assessment of the Potential of the Agro-tourism Market in Georgia (on the example of Kakheti)

Tamar Lazariashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Assistant Professor

SUMMARY

The agro-tourism market in Georgia has significant development potential. The trend of increasing consumption of agro-food products by the population makes the interest and importance of the development of this area even more relevant.

The article examines the potential of the agro-tourism market in the Kakheti region, identifies the opportunities for the development of agro-tourism, examines the factors hindering the development of the market, evaluates the role of the state in the development of agro-tourism, using appropriate methods, shows the levers for stimulating the growth of agro-tourism products. The work develops economic, legal and organizational mechanisms for the development of the agro-tourism market.

The article draws conclusions about the trends in the development of the agro-tourism market, offers recommendations on ways to effectively use the potential opportunities of this market in the post-pandemic period.

Keywords: agrotourism market, market development trend, agro-food production, market potential.